ಇದರಲ್ಲಿ ೭೫ ಗಹೆ ಗಳಿಂದಶ್ರ ಪಣು ಲಕ್ಷಣ ಪ್ರವೃಷ್ಯಾ ಹಾಗೂ ಉಪಸ್ಥಾಪಕಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಾ, ಇಪ್ಪತ್ತಿ ಯಟಿ ಮೂಲ ಗುಣಗಳ ನಿರ್ದೇಶ, ಭೇದದ ಸ್ವರೂಪ, ಉತ್ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಅಪವಾದ ಮಾರ್ಗದ ನಿರೂಪಣ, ಜ್ಞಾನಸಾಧನ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ, ಸಯಮ ಮೋದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾಮಣ್ಯದ ಪೂರ್ಣತೆಯ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷ ತತ್ವದ ಸಾಧನ ಇವುಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಸಾಗಾರ ಅಥವಾ ಅನಾಗಾರ ಆಚಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ೧೮೭ ಗಾಥೆಗಳಿವೆ. ಯಾವುದ ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಅದೇ ನಿಯಮವಾಗಿದೆ. ಅದು ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಚಾರಿತ್ರರೂಪವಾಗಿದೆ – ಇದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಲೇಖಕರು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ' ಸಾರ್ ' ಶಬ್ದದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷ್ಟೆ ; ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರಗೈಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ೭೭ ರಿಂದ ೧೫೮ ರ ಮಧ್ಯದ ೮೧ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುನಿಗಳ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕ ಚಾರಿತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಷಡಾವಶ್ಯಕಗಳ ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಬೇರೆಡೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಆಲೋಚನಾ, ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ, ಸಾಮಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಪರಮಭಕ್ತಿ ಈ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ವರ್ಣಿಸಿಯಿದೆ ಜಿನವರ – ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ [ಗಾಥೆ ೮೯] ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ [ಗಾಥೆ ೯೪] ಹೇಳಿದ್ದೇ ಇದೇ – ಅದಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. – ಎಂದು ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ ಇಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕ್ಕ ನಿಯುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಸಹ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾವುದ ತನ್ನ ವಶವಿಲ್ಲ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿಸಿದೆ ಇರುತ್ತದೋ – ಅದು ಅವಶ್ಯವು ಅವಶ್ಯ ಆಗಿ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯಕಾರ್ಯವು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಯುಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವು ಉಪಾಯ ಎಂದಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಿರವಯವ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂಪದಿಂದ ನಿಯುಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಲೇಖಕನ ಎದುರಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕ ನಿಯುಕ್ತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಚನೆಯ ಇರಬೇಕು; ಅವನು ಅದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. – ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. (ಗಾಥೆ ೧೪೨) ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಶ್ರಾಮಣ್ಯ ಗುಣದ ಪೂರ್ತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಶ್ರಮಣನು ಆವಶ್ಯಕ

ಹೀನನಾಗಿರುವನೋ ಅವನು ಚಾರಿತ್ರಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವನು. (೧೪೭ – ೪೮) ಆವಶ್ಯಕಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿಯೇ ಪೂರ್ಣ ಪುರುಷರು ಕೇವಲಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರಂಥದ ಬಹುಭಾಗವು ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮುಂದಿನ ೧೦,೧೨ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲಿಗಳ ಜ್ಞಾನ , ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪರ – ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವ ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತ್ವ ಈ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣವು ಷಟ್‌ಖಂಡಾಗಮದ ಧವಲ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿಯಮಸಾರದ ರಚನೆಯನ್ನು ನಿಜಭಾವನೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ೧೭ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ನಾರಕಿ, ತಿರ್ಯಂಚ ಮತ್ತು ದೇವ ಇವರಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಲೋಕವಿಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಉಲ್ಲೇಖದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಮತಭೇದಗಳು ಇವೆ :- ಕೆಲವು ಜನರು ಲೋಕವಿಭಾಗ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಗ್ರಂಥದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಎನ್ನುವರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಲೋಕವಿಭಾಗ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆನ್ನುವರು. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಟೀಕಾಕಾರನಾದ ಮಲಧಾರಿದೇವನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಲೋಕವಿಭಾಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. [ಲೋಕವಿಭಾಗಾಭಿಧಾನ – ಪರಮಾಗಮೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ] ಲೋಕವಿಭಾಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವೊಂದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರ ಕರ್ತೃವಾದ ಸಿಂಹಸೂರಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಂದಿಯು ಬರೆದ – ಶಕ ಸಂವತ್ಸರ ೩೮೦ (ಕ್ರಿ ಶ. ೪೫೮ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ – ಪ್ರಾಕೃತ ಲೋಕವಿಭಾಗದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದೇ ಲೋಕವಿಭಾಗವು ನಿಯಮಸಾರ ಲೇಖಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನಾವ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲವು ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಪೂರ್ವಾವಧಿ ಎಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಅನುಚಿತವಿದು ಎನಿಸಲಾರದು.

ನಿಯಮಸಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯು ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಮಲಧಾರಿದೇವ ಕೃತ 'ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ' ಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಟೀಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಐದನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧದ ಕೊನೆಯ ಕರ್ತೃವು ವೀರನಂದಿ ಮುನಿಯನ್ನು ವಂದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವನ ಕಾಲದ

ಶಕ ಸಂವತ್ಸರ೧೧೧೦೭ ರ ಒಂದು ಶಿಲಾಲೇಖನ (ಎಪಿ.ಇಂಡಿ.೯೧೬-೧೭) ಪದ್ಮ ಪ್ರಭ ಮಲಧಾರಿದೇವ ಮತ್ತು ಅವನ ಗುರು ವೀರನಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ ಇದೇ ಪದ್ಮಪ್ರಭನು ಈ ಟೀಕೆಯ ಕರ್ತೃವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ೧೩೪ ರಿಂದ ೧೪೦ ಗಾಹೆಗಳವರೆಗೆ ಪರಮಭಕ್ತಿರೂಪ ಅವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿರೂಪಣವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚರಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ನಿರ್ವಾಣ ಭಕ್ತಿ, ಮೋಕ್ಷ ಗತ ಪುರುಷರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಭಕ್ತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಋಷಭಾದಿ ಜಿನೇಂದ್ರರು ನಿರ್ವಾಣ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು (ಗಾಹೆಗಳಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸಾರ ಕುಂದಕುಂದರಿಂದ ಸ್ವತಃ ಪೃಥಕ ರೂಪದಿಂದ ಭಕ್ತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಂದಕುಂದ ಕೃತ ಉಪಲಬ್ಧ ದಶ ಭಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೮) ಸಿದ್ಧ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೧೧) ಶ್ರುತ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೧೧), ಚಾರಿತ್ರ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೧೨) ಅನಗಾರ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೨೩), ಆಚಾರ್ಯ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೧೮), ನಿರ್ವಾಣ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೨೭), ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ ಭಕ್ತಿ (ಗಾಹೆ ೭), ನಂದೀಶ್ವರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಭಕ್ತಿ. ಈ ಭಕ್ತಿಗಳು ಅರ್ಥಗಳ ಹೆಸರಿಗೆ ಅನುಸಾರ ವಂದನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯ ಗಾಹೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಿಲತ್ತೆಂದು ಅನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಎರಡು ನಂದೀಶ್ವರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಭಕ್ತಿಗಳು ಈಗ ದೊರೆಯುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಕೃತ ಪಾಠವು ಲಭಿಸಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರಿತಗೊಳಿಸಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇದೆ. ಈ ಭಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ ಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಸಹಿತ ' ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪ ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿವೆ. (ಪ್ರ. ಸೋಲಾಪುರ ೧೯೨೧).

ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವು ಸಮ್ಯಗ್ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಮೂರರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನ ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಹುಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ದರ್ಶನ ಪಾಹುಡದ ೧೫ ನೆಯ ಗಾಹೆಯಲ್ಲಿ "ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ (ದರ್ಶನ) ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳ ಉಪಲಬ್ಧ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಯ - ಅಶ್ರೇಯಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ; ಅದರಿಂದ ಶೀಲವು

ಲ.ಬಿಸಿ, ಕಿೂಸಿಯ ಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣತ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಗು ತ್ತದೆ " ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾ ರೆ. ಅವರು ಆರು ದ್ರವ್ಯ ವ ತ್ತು ಒಂ.ಬ ತ್ತು ಪದಾರ್ಥ ಹಾಗ ೂ ಐದು ಆಸ್ತಿ ಕಾಯ ಮ ತ್ತು ಏಳು ತತ್ವಗಳ ಸ್ವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ನ್ನ ಇಡು ವವರಿಗೆ ವ್ಯ ವಹಾರ ದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗ ೂ ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಯು ಳ್ಳವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾ ರೆ. (ಗಾಹಾ ೧೯-೨೦)

ಸ ೂತ್ರಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾ ರೆ :- ಯಾವು ದರ ಅರ್ಥದ ಉಪದೇಶ್ತವ ಅರ್ಹತ್ (ತೀರ್ಥಂಕರ) ರಿಂದಲ ೂ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಗಣಧರರಿಂದಲ ೂ ಆಗಿರುತ್ತದೋ ಅದೇ ಸ ೂತ್ರವೆನಿಸು ತ್ತದೆ ಇದರ ಮ ೂಲಕ ಶ್ರಮಣರು ಪರಮಾರ್ಥದ ಸಾಧನೆಯ ನ್ನ ಮಾಡು ತ್ತಾ ರೆ. (ಗಾಹಾ ೧) ಸ ೂತ್ರವನ್ನ ಹಿಡಿದು ನಡೆಯು ವಂಥ ಪು ರುಷನೇ .ಭ್ರಷ್ಟ ನಾಗದೆ ಸಂಸಾರದ ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನ ಸೇರು ತ್ತಾ ನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ ೂತ್ರದಿಂದ (ನೂಲಿನಿಂದ) ಪವಣಿಸಿದ ಸ ೂಜಿಯು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುತ್ತ ದೆ ; ಸ ೂತ್ರವಿಲ್ಲದ ದ ಕಳೆದು ಹೋಗು ತ್ತದೆ ಹಾಗೆ (ಗಾಹಾ ೩-೪) ಮುಂದೆ ಜಿನೇಶ್ವ ರನ ಹೇಳಿದ ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೇ ಒಳ್ಳೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ೂ ಅದರಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹಾರ ಪರು ಷಾರ್ಥಗಳ ಸಾಧನೆಯ ೂ ಸಾಧ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸ ೂತ್ರಾರ್ಥ ಪಥದಿಂದ .ಭ್ರಷ್ಟ ನಾದ ಸಾಧಕನನ್ನ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ (ಗಾಹಾ ೫-೭) ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಕುಂದಕುಂದರ ಎದುರಿಗೆ ಜಿನಾಗಮ ಸ ೂತ್ರಗಳಿದ್ದವೆಂದ ೂ ಅವು ಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಅದಕ್ಕನು ಸರಿಸಿದ ವರ್ತನೆ, ಇವು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗು ತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಗಾಹಾಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ನ್ನತ್ವ, ಅಲ್ಪಪ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹ ಇರಬೇಕು ವದು, ಇವು ಗಳನ್ನ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯೆಯ ನ್ನ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕುಂದಕುಂದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ – ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗಳ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿದ್ದವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ ವಾಗು ತ್ತದೆ

ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಹುಡದ ಪ್ರರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ :- ಯಾವು ದ ತಿಳು ವಳಿಕೆಯೋ ಅದು ಜ್ಞಾ ನವೆನಿಸು ತ್ತದೆ ಯಾವುದು ಕಾಣಿಸುವು ದೋ ಅದು ದರ್ಶನವು ಇವೆರಡರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗು ವ .ಭಾವವೇ ಚಾರಿತ್ರವು.ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನ ವ ತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಚಾರಿತ್ರವೆನಿಸು ತ್ತದೆ ಜೀವದ ಈ ಮ ೂರು .ಭಾವಗಳೇ ಅಕ್ಷಯ ವ ತ್ತು ಅನಂತ ವಾಗಿವೆ. ಇವು ಗಳ ಶೋ.ಧನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವನು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನ ಹೇಳಿದ್ದಾ ನೆ ; ಒಂದು ದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಚಾರಿತ್ರ,

ಇನ್ನೊಂದು ಸಯು ಎ ಚಾರಿತ್ರ (ಗಾಹ್ ೩-೫). ಮುಂದಿ ಸವ್ಯಕ್ಷದ ನಿಶಿಕ ಮೊದಲಾದು ಎಂಟ ಅಂಗ (ಗಾಹ್ ೭), ಸಂಯು ಎ ಚಾರಿತ್ರದ ಸಾಗಾರ ಮತ್ತು ಅನಗಾರ ರೂಪದ ಎರಡು ಬೇದಗಳು (ಗಾಹ್ ೨೧), ದರ್ಶನ, ವ್ರತ ಮೊದಲಾದ ದೇಶ ವ್ರತಿಯ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆ ಗಳು (ಗಾಹ್ ೨೨), ಅಣ ವ್ರತ ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ, ಇವು ಗಳಿಂದಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಗಾರ ದರ್ಮ (ಗಾಹ್ ೨೭) ಹಾಗೂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಸಂವರ ಮತ್ತು ಐದು ವ್ರತಗಳೂ ಅವು ಗಳ ಮೂವತ್ತೈದು ಕ್ರಿಯೆ ಗಳು ಸಹಿತ, ಐದು ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿರೂಪ ಅನಗಾರ ಸಯು ಎದ ಪ್ರರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. (ಗಾಹ್ ೨೮ ಆದಿ) ಶ್ರಾವಕರ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳ ಸಂಬಂದದಲ್ಲಿಗ ಎನು ತ್ತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೂ ಕಾಣುತಿದೆ :- ಇಲ್ಲಿ ದಿಶಾ - ವಿದಿಶಾ ಪ್ರಮಾಣ, ಅನರ್ಥದಂಡ ವರ್ಜನೆ, ಭೋಗೋಪ ಭೋಗ ಪ್ರಮಾಣ ಈ ಮೂರು ಗುಣವ್ರತಗಳ ; ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಯಿಕ ಪ್ರೋಷದ, ಅತಿಥಿಪೂಜಾ ಮತ್ತು ಸಲ್ಲೇಖನಾ ಇನು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶವು ತತ್ವಾರ್ಥ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೭,೨೧) ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ ವ್ರತಗಳಿದ ಮೂರು ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬೋಗೋಪಬೋಗ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಅನರ್ಥದಂಡ ವ್ರತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ದೇಶವ್ರತವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ನಿರ್ದೇಶವು ತೀರ ಹೊಸದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ತತ್ವಾರ್ಥರೂಪದಲ್ಲಿ (೭-೧೨) ದಿಗ್ ದೇಶಾದಿ ಏಳು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳನ್ನು ವಿಬಜಿಸಿ ವಿವರಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಬಾಗಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾ, ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆದಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಭದ್ರಕೃತ 'ಶ್ರಾವಕ - ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ ' ಯಲ್ಲಿ ಗುಣವ್ರತಗಳ ನಿರ್ದೇಶವು ಕುಂದಕುಂದರಂತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೇಖನದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ದೇಶ ವಕಾಶಿಕದ್ದೇ ನಿರ್ದೇಶ ವಿದೆ. ಅನಗಾರ ಸಂಯು ಎದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡುದದ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಲೋಚ ಮೊದಲಾದು ಏಳು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳ ನಿರ್ದೇಶವು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೂ ಪ್ರವಚನಸಾರ (ಗಾಹ್ ೩,೮) ದಲ್ಲಿ ಈ ಏಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ; ಆದರೆ ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರವಿಲ್ಲ .

ಬೋಧಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ (ಗಾಹೆ ೬೨) ಆಯತನ ಚೈತ್ಯಗೃಹ, ಪ್ರತಿಮಾ, ದರ್ಶನ, ಬಿಂಬ, ಜಿನಮುದ್ರಾ, ಜ್ಞಾನ ದೀಪ ತೀರ್ಥ, ಅರ್ಹಂತ ಮತ್ತು ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಧಾರಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಆಯತನ, ಅವರಿಗೇನೇ ಚೈತ್ಯ – ಗೃಹ ಮದನೀಯ ಪ್ರತಿಮಾ; ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಂಯಮರೂಪ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ನಿಜವಾದ ದರ್ಶನ; ಇವರಿಗೇ ತಪ ಮತ್ತು ವ್ರತಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಹತ ಮುದ್ರೆ; ಅವನದೇ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೇನೇ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನ; ಅವನೇ ಅರ್ಥ, ಧರ್ಮ, ಕಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ನಿಜವಾದ ದೀಪ; ಅವನ ನಿರ್ಮಲ ಧರ್ಮ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಯುಮ, ತಪ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವನು ಮುಪ್ಪು ಚಿಂತೆ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವ, ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೋಷ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಮನೆ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಮೋಹದಿಂದ ಮುಕ್ತ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳೂ ಹಾಗೂ ಹದಿನಾರು ಕಷಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ, ಅದರಂತೆ ಪಾಪಾರಂಭದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವೇ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾ ಆಗಿವೆ. ಇವನಲ್ಲಿ ಶತ್ರು ಮತ್ತು ಮಿತ್ರ, ಹೊಗಳಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿಂದೆ, ಲಾಭ ಮತ್ತು ಅಲಾಭ, ತೃಣ ಮತ್ತು ಕಾಂಚನ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಮ, ದರಿದ್ರ ಅಥವಾ ಸಿರಿವಂತ ಇವರಲ್ಲಿ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಭಾವದಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿರುವಂಥ [ನಗ್ನ ದಿಗಂಬರ] ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವನು. ಶರೀರ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಕ್ಷಪಣ ಮಾರ್ದನ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ಪಾಹುಡದ ಕರ್ತೃವು ಭಕ್ಕಾರು ಸುಹಂಕರಂ [ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಸುಖಕರನೂ ಹಿತಕರನೂ] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಇದೇ ಪಾಹುಡವು ಕರ್ತೃವು ಇದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೆಸರಾಗಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅವನು ಭವ್ಯಜನರ ಬೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ರಚಿಸಿದನು. ಈ ಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರರೂಪಿಸಿದ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಆಯತನಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಚೈತ್ಯಗಳು, ಮಂದಿರಗಳು, ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಂಬಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದವು ಉಳಿದ ಮುದ್ರೆಗಳು ಸಾಧುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ದೀಪ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕ ಪ್ರಚಲಿತ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶ

ಬೇರು ಪ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೇ ಈ ಪಾಹುಡದಿಂದ ಅವರು ಮಾಡಿದರು.

ಭಾವಪಾಹುಡ :– [ಗಾಹಾ ೧೬೫] ಇದರಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿ ಮತ್ತು ಭಾವಲಿಂಗಿ ಶ್ರಮಣರಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮುನಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು, ವ್ರತ ಮತ್ತು ತಪಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಕರ್ತೃವು ಬಹಳಷ್ಟು ಜೋರು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾದಲ್ಲಿಯೇ ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದು ; ಆಗ ರಾಗ, ದ್ವೇಷಾದಿ ಕಷಾಯ ಭಾವಗಳು ತೊಲಗಿರುವುವು ; ಆತ್ಮವು ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ರಮಮಾಣಗೊಳ್ಳುವುದು ಈಗಲೇ ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದು [ಗಾಹಾ ೫೬ – ೫೯] ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾವಶ್ರಮಣರ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯು ಶರೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಮಾನ ಕಷಾಯದ ಕಾರಣದಿಂದ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ, ಹೊಂದುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ [ಗಾಹಾ ೪೪]. ಮಧುಪಿಂಗ ಹಾಗೂ ವಶಿಷ್ಟ ಮುನಿಗಳು ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿದಾನ (ಶಲ್ಯ) ಇರುವುದರಿಂದ ಶ್ರಮಣತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ (ಗಾಹಾ ೪೫ – ೪೬) ಜಿನ ಲಿಂಗಿಯಾದ ಬಾಹು ಮುನಿಯು ಅಂತರಿಕ ದೋಷದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದಂಡಕ ನಗರವನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ರೌರವ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. (ಗಾಹಾ ೪೯). ದ್ರವ್ಯ ಶ್ರಮಣನಾದ ದ್ವೀಪಾಯನನು ಸಮ್ಯಗ್ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಅನಂತ ಸಂಸಾರಿಯಾದನು. ಭವ್ಯಸೇನನು ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗ ಮತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಸಕಲಶ್ರುತಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಆದರೂ ಅವನು ಭಾವ ಶ್ರಮಣತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ (ಗಾಹಾ ೫೨). ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಭಾವ ಶ್ರಮಣನಾದ ಶಿವಕುಮಾರನು ಯುವತಿಯರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸಹ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಸಮರ್ಥನಾದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿವಭೂತಿ ಮುನಿಯು ಉದ್ದಿನಸಿಪ್ಪೆ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಬೇಳೆಗಳು ಭಿನ್ನ ಎಂಬಂತೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಎಂದು ಭಾವ ವಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಪ್ರಸಂಗವಶ ೧೮೦ ಕ್ರಿಯಾವಾದಿ, ೮೪ ಅಕ್ರಿಯಾವಾದಿ, ೬೭ ಅಜ್ಞಾನಿ ೩೨ ವೈನಯಿಕ ಈ ಪ್ರಕಾರ ೩೬೩ ಪಾಷಂಡೀ ಮತಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಬಂದಿದೆ (ಗಾಹಾ ೧೩೭ ರಿಂದ ೧೪೨). ಈ ಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಗುಣವೂ ಸಹ ಅನ್ಯ ಪಾಹುಡಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಯ ಾರು ಎ ತಿರ ೋಽದ ನಷ್ಟ್ರೂ ಶ್ರು ತರೂಪೀ ಗು ಣವೂ ರತ್ನತ್ರಯರ ೋಽ ಬಾಣಗ ಳ ೂಕ್ಷಿ ರುವಾಗಿರು ವವೋ ಅವ ನು ಪರಮಾತ್ಮ ರ ೋಽ ಗಿರಿಯ ನ್ನೂ ಎಂದು ತಿಲ ಪದಿ ಇರು ತ್ತ ದ್ದಿ (ಗಾಹ ೨೩). ಅದ ಕ್ಕಾ ಗಿ ಜಿನ ,ದರ್ಶನವು ಮುನ್ನಾ ,ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಗಿದೆ. ರ ತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರ, ವೃಕ್ಷ ಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮು ವತಿ [ಗಾಹ ೮೨]. ಗ ,ರ್ಭಗೃಹ ದಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಸ್ಥಿರ ದಿಂದ ಉರಿಯು ವಂತೆ ರಾಗದ್ವೇಷ ರ ೋಽ ಗಾಳಿಯ ಹೊಡಿತ ದಿಂದ ದ ೂರ ಮುಂವ ,ದ್ಯಾನರ ೋಽ ದೀಪವು ಪ್ರ ದೀಪವಾಗಿರು ತ್ತದೆ [ಗಾಹ ೧೨೩]. ಯ ಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಜವು ದಗ್ಧವಾಗಿ ಹ ೋದ ಮೇಲೆ ಅದ ರಿಂದ ಅಂಕು ರವು ತಿರು ಗಿ ಹುಟ್ಟಲಾರ ದೋ ಹಾಗೆಯೇ ,ಬಾವ ಶ್ರ ವ ಣ ಕ ರ್ಮ ದಗ್ಧವಾಗಿರು ತ್ತದ ರಿಂದ ,ಬಾವರ ೋಽ ಅಂಕು ರವು [ಪು ನರ್ ಜನ್ಮ] ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗುವು ದಿಲ್ಲ. ಈ ಪಾಹು ಡದ ಅವಲ ೋಕನ ದಿಂದ ಇದ ರ ಕ ರ್ತೃ ವಿ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಗಳು ಬಾಹ್ಯ ವೇಷ ಹಾಗೆಯೇ ಜಪ, ತ ಪ, ವ್ರತ ಮೊದ ಲಿದ್ದ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತ ನ್ಮರು ದಾಗಿರು ತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜವಾದ ಅಂತ ರಿಕ ಶು ದ್ಧಿಯ ಕ ಡೆಗೆ ,ದ್ಯಾನ ವಿಯು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಕ ಂಡು ಬರು ತ್ತದೆ. ಈ ಬಾಹ್ಯಾ ಡಂಬರ ದಿಂದ ,ಬಾವ ಶು ದ್ಧಿಯ ಕ ಡೆಗೆ ಸಾಧು ಗಳ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿ ಯ ನ್ನು ಹೊರ ಳಿಸು ವುದ ಕ್ಕಾ ಗಿಯೇ ಈ ,ಬಾವ ಪಾಹು ಡ ವನ್ನು ಬರೆದ ರು. ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾ ಯದಿಂದ ಅವ ರು ಬೇರೆಯ ಾ ಲಿಗ ಪಾಹು ಡ ವನ್ನು ಸಹ ಒಂದ ನ್ನು ರಚಿಸಿದ ರು.

ಲಿಂಗ ಪಾಹು ಡ :- [ಗಾಹ ೨೨] ಮು ನಿಗಳಾ ಶ್ರ ವ ಣತ್ವವು ಯ ಾವ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ದ ೂಷಿತ ವಾಗು ವುದೋ ಅಂಥ ಆಚರ ಣೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಇದ ರಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲ ವು ಶ್ರ ವ ಣರು ಕು ಣಿಯು ವರು, ಹ ಾಡು ವರು ಮ ತ್ತು ವಾದ್ಯ ಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸು ವರು (ಗಾಹ ೪) ಕೆಲ ವರು ಸ ಂಗ್ರಹ ಮ ಾಡು ವರು, ಕಾಯ್ದು ಇಡು ವರು ಮ ತ್ತು ಆರ್ತ ,ದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮ ಗ್ನರಾಗು ವರು (ಗಾಹ ೫). ಕೆಲ ವರು ವಾದ, ದ್ಯೂತ, ಕಲಹ ಗಳಲ್ಲಿ ಅನು ರಕ್ತ ರಾಗಿರು ವರು (ಗಾಹ ೬). ಇನ್ನು ಕೆಲ ವರು ವಿವಾಹ ವನ್ನು ಹ ೊಂದಿಸು ವರು, ಕೃಷಿಕರ್ಮ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಗ ಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಯ ನ್ನು ಮ ಾಡು ವರು. (ಗಾಹ ೯). ಕೆಲ ವರು ಕಳ್ಳ ಕಾಕ ರರ, ಲಂಪ ಟರ ಗೂಡ ವಾದ - ವಿವಾದ ಗೈಯ್ಯು ವರು (ಗಾಹ ೧೦). ಕೆಲ ವರು ಊಟದ ಲ್ಲಿ ರ ಸ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸು ವರು, ಕಾಮ ಕ್ರೀಡೆಯ ಲ್ಲಿಯ ೂ ಪ್ರವೃತ್ತ ರಾಗು ವರು. (ಗಾಹ ೧೨). ಕೊಡದೆ ಇದ್ದ ವಸ್ತು ಗಳನ್ನು ಸಹ ಕೆಲ ವರು ಎತ್ತಿ ಹ ಾಕುವ ರು. (ಗಾಹ ೧೪). ಈರ್ಯಾಪಥ ಸ ಮಿತಿಯ ನ್ನು ಉಲ್ಲ ಂಘಿಸಿ ಕೆಲ ವರು ನೆಲವ ನ್ನು ಅಗೆಯು ವರು, ಓಡು ವ ರು, ಬೀಳುವ ರು (ಗಾಹ ೧೫). ಹ ಲ - ಕೆಲ ವರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯು ವರು. ಕ ಡಿಯು ವರು (ಗಾಹ ೧೬). ಕೆಲ ವರು ಮ ಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆಶ್ರ ಯ ಕೊಡು ವರು,

ಪ್ರ ವೃಷ್ಟಾಹೀನ ಗೃಹ ಸ್ಥ ಶಿಷ್ಯ ರಿೂಡನಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೀಹ ಪನ್ನ ಬಿಳಿಯಿ ಸುಪರು (ಗಾಹ್ ೧೮). ಇಂಥ ಶ್ರ ಪ ಣರು ಬಹು ಜ್ಞಾ ನಿಗ ಳಾಗಿದ್ದ ರೂಸಹ ,ಬಾಪಪ್ರು ನಷ್ಟ ವಾಗಿರುಫು ದರಿಂದ ಶ್ರಮ ಣನಿನಿಸು ಫು ಡ್ಲಿ. ಇಪರು ಪ ರಣರು ತ ರು ವಾರು ಸ್ವ ರ್ಗದ ಅದಿ ಕಾರಿಗ ಳಾಗು ಪ್ರ ಡ್ಲಿ. ನ ರಕ ದ್ಲಿ ಬೀಳು ಪರು. ತಿರ್ಯ ರ್ಂಚ ಯೀನಿಯ್ಲಿ ಜನಿಸು ಪರು. ಇಂಥ ,ಬಾಪಪ್ರು ನಷ್ಟ ವಾಗಿರು ಪಶ್ರ ಪ ಣರುನ್ನ ಪಾಸ ತ(ಪಾರ್ಶ್ವ ರ್ಸ್ಥ)ರಿಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟ ಹಿಂದು ಹೇಳು ತ್ತಾ ನಿ. [ಗಾಹ್ ೨೦]. ಕೊನಿಗಿ ,ಬಾಪ ಪಾಹು ಡದಂತೆ ಈ ಲಿಂಗ ಪಾಹು ಡ್ರಪ ಕೂಡ ನಿಜವಾದ ಬ ದ್ಧ ನಿಂದ [ಸ ರ್ವಜ್ಞ] ಉಪ ದೀಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿ ಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾ ನಿ. ಕ ರ್ತೃಮ ಕಾಲ ದ್ಲಿ ಮು ನಿಸಮ್ರ ದಾಯ ದ್ಲಿ ಪಿ ಲ ಕ್ಕಾಣಿಸಿದ ದೀಷ ಗಳು ಕ ಂಡು ಬರುತ್ತಿ ದ್ದ ಪ್ರ. ಅದ ರಿಂದ ಗ್ರ ಂಥಕ ರ್ತೃಪ ಈ ಕೃತಿಯಿ ಂದ ಅಂಥ ಪರನ್ನ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸ ಬೇಕಾಯಿ ತು . ಅದು ಅಪಶ್ಯ ಕಪ್ರ ಆಗಿತ್ತು .

ಶೀಲ ಪಾಹು ಡ :- ಗಾಹ್ (೪೪) ಇದೂ ಸಹ ಒಂದು ಪ್ರ ಕಾರ ದಿಂದ ,ಬಾಪ ಮ ತ್ತು ಲಿಂಗ ಪಾಹು ಡಗಳ ಷ ರು ಗಳಿಗೀಸ ಪೂ ರಕ ವಾಗಿರು ತ್ತದಿ. ಇದರ ಲ್ಲಿ ,ದ ರ್ಶ ಸ್ತಾದ ಸಿಯ ಲ್ಲಿ ಶೀಲ ದ ಮಹ ತ್ತ್ವ ಪನ್ನ ಒತ್ತಿ ಹ ೀಳಲಾಗಿದಿ. ಶೀಲ ವ್ಲಿ ದಿ ಇದ್ದ ರಿ ಪಿಾಲ ಜ್ಞಾ ನದ ಪ್ರಾ ಪ್ತಿ ರು ೂ ವ್ಯ ರ್ಥವಾಗಿದಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ ಚ್ಚ ಇಕ್ಷು ತ್ತ (ಸಾತ್ಯ ಕಿ ಪ್ರು ತ್ರ) ನ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಪನ್ನ ಈ ಷ ರು ದ ಲ್ಲಿ ಕೊಡ ಲಾಗಿದೆ. ಅಪ ನು ದಶ ಪ್ರ ರ್ವಗಳ ಜ್ಞಾ ನಿಯಾ ಗಿಯ ೂ ಕ ೂಡ ಷ ರು ಲಂಪ ಟನಾದುದ ರಿಂದ ನ ರಕ ಗಾಮಿಯಾ ದನು. [ಗಾಹ್ ೩೦-೩೧]. ವ್ಯಾ ಕ ರಣ ಛಂದ , ಪೈಶೇಷಿಕ , ವ್ಯ ಪಹಾರ ಮ ತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾ ನದ ಸಾರ್ಥ ಕತೆಯು ಶೀಲ ಪ್ದ್ದ ರೀಸ ಅಗು ತ್ತದಿ [ಗಾಹ್ ೧೬]. ಶೀಲ ದ ಪೂರ್ಣ ತೆಯು ಸಮ್ಯ ಗ್ದರ್ಶನದ ಜೊತೆಯ ಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾ ನ, ,ದ್ಯಾ ನ, ಯೀಗ, ಷ ರು ಗಳಿಂದ ಪುಕ್ತಿ ಮ ತ್ತು ತಪ ಇಫು ಗಳ ಸ್ತಾದ ನಿರು ಲ್ಲಿಯೇ ಹ ೀಳಿದಿ. ಇಂಥ ಶೀಲ ರೂಪದ ಜಲ ದಿಂದ ಸ್ನಾ ನ ಮ ಾಡಿದ ಥಪನು ಸಿದ್ಧಾ ಲ ರು ಪನ್ನ ಸೀರು ಪನು [ಗಾಹ್ ೩೭- ೩೮].

ಪಿ ಲ್ ಉಲ್ಲೀಖಿಸಿದ ಕುಂದ ಕುಂದರ ಗ್ರ ಂಥಗ ಳಲ್ಲಿ ' ಬಾರಹ ಅಣು ಪೆಕ್ಷಾ ' ಲಿಂಗ ಮ ತ್ತು ಶೀಲ ಪಾಹು ಡಗ ಳನ್ನ ಳಿದು ಬೀರಿ ಗ್ರ ಂಥಗ ಳ ಪಿ ಲ್ ಟೀಕಿಗಳು ಲ ,ಬಿಸು ತ್ತಪಿ ದರ್ಶ ನ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಪಾಹು ಡಗ ಳ ಪಿ ಲ್ ಶ್ರು ತಸಾಗ ರ ಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕಿಗಳು ದೊರಿಯು ತ್ತದಿ. ಇಫು ಗಳ ಏಕ ತ್ರಿತ ಪ್ರತಿ ಳನ್ನ ಕ ಂಡಲ್ಲಿ ಅಫು ಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹ ಿಸರು ಷ ಟ್ ಪ್ರಾ ,ಬ್ರು ತ (ಛ ಪ್ಪಾಹು ಡ) ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದಿ. ಶ್ರು ತಸಾಗ ರನ ದೀಪೇಂದ್ರ ಕೀ ರ್ತಿಯ ಪ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾ ನಂದಿಯ ಶಿಷ್ಯ ನಾಗಿದ್ದ ನು. ಅಂತ ೂ ಅಪ ನ ಕಾಲ ಪ್ರ ಕ್ರಿ ಶ . ೧೫ - ೧೬ ನಿಯ ಶ ತಮಾನ ಹಿಂದು ಸಿದ್ಧ ವಾಗು ತ್ತದಿ

ರರು ಣಸಾರ :- (ಗಾಹಾ ೧೬೨) ಇದ ಲ್ಲಿ ಶ್ರಾ ಪಕಹ ಾಗ ೂ ಮು ನಿಗಳ ಆಚಾರ ದ ವ ರ್ಣಸಿಯಿ ದಿ. ಪ್ರಾ ರಂಬದಲ್ಲಿ ಸ ವ್ಯ ಗ್ದರ್ಶನ ದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಯ ನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದ ರ ೭೦ ಗು ಣಗಳನ್ನೂ ೪೪ ದೋಷ ಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿ ಗೊಳಿಸಿದಿ. (ಗಾಹಾ ೭ - ೮) ದಾನ ಮ ತ್ತು ಪೂಜೆಗಳು ಗೃಹಸ್ಥ ನಿಗಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನ ಮ ತ್ತು ಸ್ವಾ ಧ್ಯಾರು ಗಳು ಮು ನಿಗಳಿಗಾಗಿಯ ೂ ಆವಶ್ಯಕ ವೆಂದು ಹೇಳಿದಿ. (ಗಾಹಾ - ೧೧ ಆದಿ) ; ಹ ಾಗೆಯೇ ಸು ಪಾತ್ರ ದಾನದು ಮ ಹಿಮೆಯ ನ್ನು ತೋರಿಸಿದಿ. (ಗಾಹಾ - ೧೭ ಆದಿ). ಮು ಖಿ ಶು ಭ ಹಾಗ ೂ ಅಶು ಭ ಭಾವನೆಗಳ ನಿರ ೂಪಣೆಯಿದಿ. ಗು ರು ಭಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಜೋರು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಿ. ಆತ್ಮ ತತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರು ತ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮ ಾಡು ವ ಆದೇಶ ವನ್ನು ನೀಡಲ ಾಗಿದೆ. ತರು ವಾಯ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿ ಮು ನಿಗಳ ನಿಂದೆಯ ನ್ನು ಮ ಾಡಲ ಾಗಿದಿ. ಅಲ್ಲ ದಿ ಬಹಿರಾತ್ಮ ಭಾವದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯಲು ಉಪ ದೇಶ ಮ ಾಡಲ ಾಗಿದಿ. ಕೊನೆಯ ಲ್ಲಿ ಗ ಣ ಗಚ್ಛಗಳಿಗೇನೆ ರತ್ನತ್ರಯ ರ ೂಪ, ಸಂಘಕ್ಕೇನೆ ನಾನಾ ಗು ಣರ ೂಪ, ಶು ದ್ಧಾತ್ಮಕ್ಕೇನೆ ಸಮ ಯ ವೆಂದು ಹೇಳಿದಿ. ಈ ಪಾಠ ಾ ಡವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸಾವಧಾನ ದಿಂದ ಸಂಪಾದನ ಮ ಾಡಲ ಾಗಿಲ್ಲ ಇದರ ಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೋಹ ಾ ಹಾಗ ೂ ಆರು ಪದ್ಯಗಳು ಅಪ ಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯ ಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲ ವೆ ಈ ರಚನೆಯು ಕುಂದಕುಂದ ಕೃತವಾಗಿರ ದಿ ತರು ವಾಯ ದ ಕಾಲದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕನದೂ ಆಗಿರಬಹ ದು ಗಣ ಗಚ್ಛಾದಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ರಚನೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧ ಮ ಾಡುತ್ತವೆ

ವಟ್ಟಕೇರ ಸ್ವಾ ಮೀಕೃತ ಮ ೂಲಾಚಾರವು ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದಲ್ಲಿ ಮು ನಿಧ ರ್ಮವನ್ನು ವಿವ ರಿಸು ವ ಸರ್ವ ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಕೆಲ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕುಂದಕುಂದ ಕೃತವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮ ಾತು ಸಿದ್ಧ ವಾಗು ವು ದಿಲ್ಲ . ಆದರ ೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಆದರ ಬ ದ್ಧಿಯು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗು ತ್ತಿದೆ ಧ ವಲಾಕಾರನಾದ ವೀರಸೇನನು ಇದನ್ನು ಆಚಾರಾಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಉದ್ಧೃತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೨೪೩ ಗಾಹಾಗಳು ಇವೆ. ಅವು ಮ ೂಲಗುಣ, ಬೃಹ ತ್ ಪ್ರತ್ಯಾ ಖ್ಯಾನ, ಸಂಕ್ಷೇಪ ಪ್ರತ್ಯಾ ಖ್ಯಾನ, ಸಮ ಾಚಾರ ಪಂಚಾಚಾರ, ಪಿಂಡಶುದ್ಧಿ, ಷ ಡಾವಶ್ಯಕ, ದ್ವಾ ದಶಾನು ಪ್ರೇಕ್ಷಾ, ಅನ ಗಾರ ಭಾವನಾ, ಶೀಲ ಗುಣ ಪ್ರ ಸಾರ ಮ ತ್ತು ಪರ್ಯಾ ಪ್ತಿ ಈ ಹ ನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರ ಗಳ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ವೂ ಮುನಿಯ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಗು ಣಗಳ ವಿಸ್ತೃತ ರೂಪ ವೇ ಆಗಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕಾರ ದಲ್ಲಿ ಅವು ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ರ ೂಪದಲ್ಲಿ ವ ರ್ಣಿಸಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಷ ಡಾವಶ್ಯಕ ಅಧಿಕಾರ ದ ೮೦ ಗಾಹಾಗಳು ಆವಶ್ಯಕ ನಿಯುಕ್ತಿ ಮ ತ್ತು ಅದು ಭಾಷ್ಯ ದಿಂದ ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದಂತಿವೆ.

ಇದರ ಪಿಲೆ ಪಸುನಂದಿ ಕೃತಿ ಟೀಕಿಯು ಊ ಸಹ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬಹುತು ಟೀಕಾಕಾರನು ಪ್ರಾಕೃತಿ ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ (ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ) ಟೀಕಾಕಾರನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಮುನಿ ಆಚಾರದ ಪಿಲೆ ಶಿವಾಚಾರ್ಯನು ರಚಿಸಿದ ಆರಾಧನಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಇವನು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ಆರ್ಯಜಿನನಂದಿಗಣಿ ಸರ್ವಗುಪ್ತಗಣಿ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರನಂದಿಯ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಅದುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯ ನಿಬದ್ಧ ರಚನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಈ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. – ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಯಾಪನೀಯದರೊಂದು ಈ ವಿಷಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥವು ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪಸೂತ್ರದ ಸ್ಥವಿರಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿವಭೂತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆವಶ್ಯಕ ಮೂಲಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಭೂತಿಯು ವೀರನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೬೦೯ ವರ್ಷಗಳ ಪಿಲೆ ದಿಗಂಬರ ಸಂಘದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಭಾವಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಶಿವಭೂತಿಯು ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜಿನಸೇನನು ತನ್ನ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಲೋಹಾರ್ಯನ ತರುವಾಯ ಆದ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಶಿವಗುಪ್ತ ಮುನಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅರ್ಹದ್ ಬಲಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಕೋಟಿ ಮುನೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅವನ ಚತುಷ್ಟಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಆರಾಧನಾ ರೂಪ ಹಿತಕರ ವಾಣಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರನ ಆರಾಧನಾ ಕಥಾಕೋಶ ಮತ್ತು ದೇವಚಂದ್ರನ 'ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಕೋಟಿ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸಮಂತಭದ್ರನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಭಗವತಿ ಆರಾಧನೆಯ ಕರ್ತೃವಾದ ಶಿವಕೋಟಿಯನ್ನೇ ಕುರಿತು ಇವೆಯೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಹುತರ ಕ್ರಿ.ಶ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಚೇಲಕತ್ವ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತಾಂಬರರ ಸ್ತ್ರೀ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ಯಾಪನೀಯ ಸಂಘದ ರಚನೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೧೬೬ ಗಾಥೆಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ವಿಶದವಾಗಿಯೂ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ತಪ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆರಾಧನೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕುಂದಕುಂದರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸಾರ ಜೈನಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ದಿಗಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ

ಸೋಡಲ್ಕ್ಕೆ ದೊರೆಯು ದಂಥ ಮು ನಿಗಳ ಸ್ವಾದ ಸಿಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿಷ ಯ ಗಳು ಇದ ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ೧೬೨೧ ರಿಂದ ೧೯೮೧ ರ ವರೆಗಿನ ೨೭೧ ಗಾಹಾ ಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ತ, ರೌದ್ರ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲ ಈ ನಾಲ್ಕು ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಆವಶ್ಯಕ ನಿರ್ಯುಕ್ತಿ, ಬೃಹತ್ಕಲ್ಪ ಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಶೀಥ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಾಥೆಗಳೂ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಜಿತ ಸೂರಿಕೃತ ವಿಜಯೋದಯಾ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ ಆಶಾಧರ ಕೃತ ಮೂಲಾರಾಧನಾದರ್ಪಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಟೀಕೆಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅಪರಾಜಿತ ಸೂರಿಯು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ ನೆಯ ೮ ನೆಯ ಶತಮಾನದವನಾಗಿದ್ದ. ಪಂಡಿತ ಆಶಾಧರನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಂಜಿಕಾ ಹಾಗೂ ಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಎರಡು ಟೀಕೆಗಳು ಸಹ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಮುನಿ ಆಚಾರದ ಮೇಲೆ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ (೮ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಪಂಚವತ್ಥುಗ (ಪಂಚವಸ್ತುಕ) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೭೧೪ ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಹಾ ಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರ (೧) ಮುನಿದೀಕ್ಷಾ, (೨) ಯತಿ ದಿನಕೃತ್ಯ, (೩) ಗಚ್ಛಾಚಾರ, (೪) ಅನುಜ್ಞಾ ಮತ್ತು (೫) ಸಲ್ಲೇಖನಾ ಎಂಬ ಐದು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುನಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಊಹಾಪೋಹ ಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಪ್ರಕಾಶನ ೧೬೨೭ ; ಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದ ರತಲಾಮ, ೧೯೩೭). ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಟೀಕೆಯೂ ಇದೆ. ಹರಿಭದ್ರಕೃತ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಪ್ತತಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ವಜ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಮಲ್ಲವಾದಿ, ಭದ್ರಬಾಹು, ಪಾದಲಿಪ್ತ, ಸಿದ್ಧಸೇನ ಮೊದಲಾದವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಜೀವಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೩೨೩ ಗಾಹಾ ಗಳಿ ಇವೆ. ಮುನಿಸಂಘ, ಮಾಸಕಲ್ಪ, ವಂದನಾ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಚಾರಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸಾರ ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವರ್ಣನೆಯೂ ಕೂಡ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಯನ್ನು ವೀರಚಂದ್ರಸೂರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ದೇವಸೂರಿಯು ವಿ.ಸಂ. ೧೧೬೨ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೫) ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದನು.

ನೇಮಿಚಂದ್ರಸೂರಿ (೧೩ ನೇ ಶತಮಾನ) ಕೃತ ಪ್ರವಚನಸಾರೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೬೦೦ ಗಾಥೆಗಳು ಇವೆ. ಇವು ೧೭೬ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಂದನಾ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ, ಮಹಾವ್ರತ, ಪರೀಷಹ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಮುನಿಚರಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ. ಪೂಜೆ ಅರ್ಚನೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಲಾಂಛನ, ಯಕ್ಷ – ಯಕ್ಷಿಣಿ, ಅತಿಶಯ, ಜಿನಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ಸ್ಥವಿರಕಲ್ಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿವರಣೆಯೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಬಂದಿದೆ. ಜೈನ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ದೇವಭದ್ರನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸಿದ್ಧಸೇನಸೂರಿಯು (೧೩ ನೇ ಶತಮಾನ) 'ತತ್ವಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಿನೀ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಜಿನವಲ್ಲಭಸೂರಿಕೃತ (೧೧ – ೧೨ ನೇ ಶತಮಾನ) ದ್ವಾದಶಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಹಾಗೂ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಇವುಗಳ ಉಪದೇಶವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಜಿನಪಾಲಕೃತ ವೃತ್ತಿಯಿದೆ. ಇದು ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರ ೧೨೯೩ ರಲ್ಲಿ (ಮುಂಬೈ, ಸನ್ ೧೨೩೬) ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ.

ಮುನಿಆಚಾರ – ಸಂಸ್ಕೃತ:–

ಪ್ರಶಮರತಿಪ್ರಕರಣವು ಉಮಾಸ್ವಾತಿಕೃತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೩೧೩ ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಜೈನತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ, ಸಾಧು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರ ಆಚಾರ, ಅನಿತ್ಯಾದಿ ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆಗಳು, ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾದಿ ದಶಧರ್ಮಗಳು, ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಅಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರ ಸ್ವರೂಪ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಟೀಕಾಕಾರನಾದ ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯು ಇದನ್ನು ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಸಟೀಕ ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ ಮುಂಬೈ ೧೯೫೦)

ಮುನಿಆಚಾರದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪುಷ್ಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ : " ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಜಿತಸೇನ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಅನುಯೋಗರೂಪ ಸಮುದ್ರದ ಪಾರಗಾಮಿಯಾದ ಧರ್ಮವಿಜಯ

ಚಾಮುಂಡರಾಯನು ರಚಿಸಿದನು." ಇದೇ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ : " ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರಣರಂಗ ಸಿಂಗನ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಬಹುತರ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ (ರಾಜವಾರ್ತಿಕ), ಮಹಾಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಆಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಸಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. " ಕರ್ತೃವಿನ ಈ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಚಾಮುಂಡರಾಯನೇ ಇವನೆಂದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಗೊಮ್ಮಟಸಾರದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಈ ಚಾರಿತ್ರಸಾರವು ಚಾಮುಂಡರಾಯನ ರಚನೆಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಿರಲಿ ಇರಬೇಕು. ಇದರ ರಚನಾ ಕಾಲವು ೧೧ ನೆಯ ಶತಮಾನವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ : '' ಭಾವನಾಸಾರ ಸಂಗ್ರಹೇ ಚಾರಿತ್ರಸಾರೇ ಅನಗಾರ ಧರ್ಮಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ' ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಗ್ರಂಥದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ' ಭಾವನಾ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ' ವೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ

ಆಚಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೃತಚಂದ್ರ ಸೂರಿಕೃತ ' ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧ್ಯುಪಾಯ ' ವು ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ' ಜಿನ - ಪ್ರವಚನ - ರಹಸ್ಯ - ಕೋಷ ವೆಂದಿದೆ. - ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ೨೨೬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಾರಿತ್ರ ವಿಷಯದ ಅಹಿಂಸಾದಿ ಐದು ವ್ರತಗಳು, ಏಳು ಶೀಲ [೩ ಗುಣವ್ರತ, ೪ ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ], ಸಲ್ಲೇಖನಾ ಸವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಮತ್ತು ಸಲ್ಲೇಖನ ಸಹಿತ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವ್ರತಶೀಲಗಳ ೭೦ ಅತಿಚಾರ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ೧೨ ತಪ, ೬ ಆವಶ್ಯಕ, ೩ ದಂಡ, ೫ ಸಮಿತಿ, ೧೦ ಧರ್ಮ, ೧೨ ಭಾವನಾ ಮತ್ತು ೨೨ ಪರೀಷಹ ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಇದೆ. ಇಂಥ ವಿವರವು ಬೇರೆಡೆಗೆ ನೋಡಲು ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಉಳಿದ ವ್ರತಹಾಗೂ ಶೀಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೇ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮೀ ನಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನು ಮುಖಾಂತರ ಸಮಸ್ತ ವಿವರ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಾಟಿ, ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಯೂ ಇದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೈನ

ಅನೇಕಾಂತ ನೀತಿಯನ್ನು ಗೋಪಿಯರ ಉಪಮೆಯಿಂದ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಶೈಲಿಯು ಆಡಂಬರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೂ ವಿವೇಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸುಮಾರು ೬೦ – ೭೦ ಪದ್ಯಗಳು ಜಯಸೇನಕೃತ ಧರ್ಮ – ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮರತ್ನಾಕರದ ರಚನೆಯ ಸಮಯವು ಸ್ವಯಂ ಅದರ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವಿ.ಸ. ೧೦೫೫ – ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೯೮ – ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಇದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧ್ಯುಪಾಯದ ರಚನಾಕಾಲದ ಉತ್ತರಾವಧಿಯಾಗಿದೆ.

ವೀರನಂದಿ ಕೃತ ಆಚಾರಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುನಿಯ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ. ಮೂಲಗುಣ, ಸಾಮಾಚಾರ, ದರ್ಶನಾಚಾರ, ಜ್ಞಾನಾಚಾರ, ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರ, ತಪಾಚಾರ, ವೀರ್ಯಾಚಾರ, ಶುದ್ಧ್ಯಷ್ಟಕ, ಷಡಾವಶ್ಯಕ, ಧ್ಯಾನ, ಜೀವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ದಶಧರ್ಮಶೀಲ ಎಂದು ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. ಇದರ ರಚನೆಯು ವಟ್ಟಕೇರ ಕೃತ ಮೂಲಾಚಾರದ ಆಧಾರದಿಂದ ಆದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃವು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರು ಮೇಘಚಂದ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳದ ಶಿಲಾಲೇಖ ನಂ. ೫೦ ರಲ್ಲಿ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಗುರು – ಶಿಷ್ಯರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಿಲಾಲೇಖ ನಂ. ೪೭ ರಲ್ಲಿ ಮೇಘಚಂದ್ರ ಮುನಿಯ ಶಕ ಸಂವತ ೧೦೩೭ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೫) ರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಮರಣವಾದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನಾ ಕಾಲವು ಈ ಸಮಯದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವೀರನಂದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತವೇದಿ ಮತ್ತು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ, ಮಲಧಾರಿ, ಯೋಗಿ – ಜಿನಾಗ್ರಣಿ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸೋಮಪ್ರಭಕೃತ ಸಿಂದೂರ ಪ್ರಕರ, ಮತ್ತು ಶೃಂಗಾರ ವೈರಾಗ್ಯ ತರಂಗಿಣಿ (೧೨– ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಇವೆರಡು ಸ್ಕೃತಿಕ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಕೃತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರೌಢತ್ವ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವ ಆಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಾವ – ಭಾವ ಮತ್ತು ಲೀಲೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಅವರ ಕೂಡ ತರ್ಕ – ಪೂರ್ಣ ವರ್ತನೆಯು ಇರುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ – ಪ್ರಾಕೃತ:–

ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥವು ಸಾವಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೪೦೧ ಗಾಥೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಐದು ಅಣುವ್ರತ, ಮೂರು ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ವ್ರತವಾದ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ೧೦೭ ರಿಂದ ೨೫೯ ಗಾಥೆಗಳ ವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವಿದೆ. ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಉಮಾಸ್ವಾತಿ ಕೃತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹರಿಭದ್ರಕೃತವೆನ್ನುವರು. ಉಮಾಸ್ವಾತಿ ಕರ್ತೃತ್ವದ ಸಮರ್ಥನೆಯು ಅಭಯದೇವ ಸೂರಿಯು ರಚಿಸಿದ ಪಂಚಾಶತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು 'ವಾಚಕತಿಲಕೇನ ಶ್ರೀಮದುಮಾಸ್ವಾತಿವಾಚಕೇನ ಶ್ರಾವಕಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ ಸೂತ್ರಾದೌ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮೋ ವಿಸ್ತರೇಣ ಅಭಿಹಿತಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಉಮಾಸ್ವಾತಿ ಕೃತ ಶ್ರಾವಕ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಯಶೋವಿಜಯನ ಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಮುನಿಚಂದ್ರ ಸೂರಿ ಕೃತ ಧರ್ಮಬಿಂದು ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವ್ರತದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಅಭಯದೇವ ಸೂರಿಯು ಹರಿಭದ್ರ ಸೂರಿ ಕೃತ ಪಂಚಾಶಕದ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ – 'ಸಂಪತ್ತದಂಸಣಾಇ' – ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ – ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕ ಉದ್ಧೃತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಗ್ರಂಥವಂತೂ ಹರಿಭದ್ರಕೃತವೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಉಮಾಸ್ವಾತಿ ಕೃತ ಇನ್ನಾವುದಾದರೂ ಶ್ರಾವಕ – ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಆದರೆ ಅದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತಃಪರೀಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೮೦ ರಿಂದ ೩೨೮ ರ ವರೆಗಿನ ಗಾಥೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳ ನಿರ್ದೇಶವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ (೭, ೨೧) ದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ದಿಗ್, ದೇಶ ಮತ್ತು ಅನರ್ಥದಂಡ ಈ ಮೂರು ಗುಣವ್ರತಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾಯಿಕ, ಪ್ರೋಷಧೋಪವಾಸ, ಭೋಗೋಪ – ಭೋಗ ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ಅತಿಥಿ ಸಂವಿಭಾಗ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವ್ರತ ಭೋಗೋಪ – ಭೋಗ ಪರಿಮಾಣ, ಅನರ್ಥದಂಡ ವಿರತಿ ಇವು ಗುಣವ್ರತ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಯಿಕ, ದೇಶಾವಕಾಶಿಕ, ಪ್ರೋಷಧೋಪವಾಸ, ಅತಿಥಿಸಂವಿಭಾಗ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇವು ಹರಿಭದ್ರ ಕೃತ' ಸಮರಾಇಚ್ಚಕಹಾ' ಗ್ರಂಥದ ಭವದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ವ್ರತಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ,

ಸಪರಾಇಚ್ಚಕಹಾದು ಪಿಉಲ್ಲಾಣಿಸಿದು ಪ್ರಕರಣವು ಶ್ರಾವಕ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯ ಪ್ರರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಬಹುಷ್ಟು ಹೆಣಲುತ್ತಿದೆ ಅದು ಎಷ್ಟೆಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಘಂಸಣ – ಘೊಣಲನಗಳ ನಿಮಿತ್ತದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶ್ರಾವಕ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯ ೩೧ ನೆಯ ಗಾಹೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆಯೋ, ಅದೇ ಸಪರಾ ಇಚ್ಚಕಹಾದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೋತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ ಇದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯೂ ಹರಿಭದ್ರ ಕೃತಿಯೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅವನದೇ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಟೀಕೆಯೂ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ.

ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾರಂಭವು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಶ್ರಾವಕಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ (ಗಾಹೆ ೨) ಶ್ರಾವಕನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ; ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಯತಿಗಳ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ; ಇಂಥವನೇ ಶ್ರಾವಕನು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹರಿಭದ್ರನ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯು ದಂಸಣಸುತ್ತಿ – ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಸಮ್ಮತ್ತಸತ್ತರಿ ಅಥವಾ ’ ದಂಸಣಸುದ್ಧಿ ’ ಯಲ್ಲಿಯೂ ೭೦ ಗಾಹೆಗಳಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಸಂಘತಿಲಕ ಸೂರಿಯ ಟೀಕೆಯು [೧೪ ನೆಯ ಶತಮಾನ] ಹರಿಭದ್ರನ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಕೃತ ಕೃತಿಯು ’ ಸಾವಯಧಮ್ಮವಿಹಿ ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನದು ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೨೦ ಗಾಹೆಗಳಿಂದ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಮಾನದೇವ ಕೃತ ವಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ. [ಭಾವನಗರ ೧೯೨೪] ಹರಿಭದ್ರ ಕೃತ ೧೯ ಪ್ರಕರಣ ಎಂಬದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ೫೦ ಗಾಹೆಗಳು ಇವೆ. ಇದನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿರೂಪದಿಂದ ’ ಪಂಚಾಸಗ ’ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ :– (೧) ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮ (೨) ದೀಕ್ಷಾವಿಧಾನ (೩) ವಂದನವಿಧಿ [ಚೈತ್ಯವಂದನ] (೪) ಪೂಜಾವಿಧಿ (೫) ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಧಿ (೬) ಸ್ತವವಿಧಿ (೭) ಜಿನಭವನ ಕರಣವಿಧಿ (೮) ಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿ (೯) ಯಾತ್ರಾವಿಧಿ (೧೦) ಉಪಾಸಕ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಿ (೧೧) ಸಾಧು ಧರ್ಮ (೧೨) ಸಾಮಾಚಾರೀ (೧೩) ಪಿಂಡವಿಧಿ (೧೪) ಶೀಲಾಂಗವಿಧಿ (೧೫) ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಿ (೧೬) ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ (೧೭) ಸ್ಥಿತಾಸ್ಥಿತ ವಿಧಿ (೧೮) ಸಾಧು ಪ್ರತಿಮಾ ಮತ್ತು (೧೯) ತಪೋವಿಧಿ. ಈ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕ ಮತ್ತು ಮುನಿ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಹುತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಸಗದ ಮೇಲೆ ಅಭಯದೇವಸೂರಿ ಕೃತ ಶಿಷ್ಯಹಿತಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯಿದೆ. [ಭಾವನಗರ : ೧೯೧೨ ; ರತಲಾಮ ೧೯೪೧]

ಪಂಚಾಸಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾದ ಅನ್ಯ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗಾಹೆಗಳು ಇವೆ. ಈ ಸಂಗ್ರಹವು ವಿಂಶತಿ ವಿಂಶಿಕಾ] ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಈ ವಿಂಶಿಕೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- (೧) ಅಧಿಕಾರ (೨) ಅನಾದಿ (೩) ಕುಲನೀತಿ (೪) ಚರಮ ಪರಾವರ್ತ (೫) ಬೀಜಾದಿ (೬) ಸದ್ಧರ್ಮ (೭) ದಾನ (೮) ಪೂಜಾವಿಧಿ (೯) ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮ (೧೦) ಶ್ರಾವಕ ಪ್ರತಿಮಾ (೧೧) ಯತಿಧರ್ಮ (೧೨) ಶಿಕ್ಷಾ (೧೩) ಭಿಕ್ಷಾ (೧೪) ತದಂತರಾಯ ಶುದ್ಧಿಲಿಂಗ (೧೫) ಆಲೋಚನಾ (೧೬) ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ (೧೭) ಯೋಗವಿಧಾನ (೧೮) ಕೇವಲಜ್ಞಾನ (೧೯) ಸಿದ್ಧವಿಭಕ್ತಿ (೨೦) ಸಿದ್ಧಸುಖ ಈ ವಿಂಶಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾವಕ ಮತ್ತು ಮುನಿಧರ್ಮಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮ ಹಾಗೂ ನಾನಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸಾಧನಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಆನಂದ ಸಾಗರಸೂರಿಯಿಂದ ಒಂದು ಟೀಕೆಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ೧೭ ನೇಯದಾದ ಯೋಗವಿಧಾನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವಿಂಶಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ನ್ಯಾಯಾಚಾರ್ಯ ಯಶೋವಿಜಯ ಗಣಿಕೃತ ಟೀಕೆಯೂ ಇದೆ. [ಪ್ರಕಾಶನ ಮೂಲ ಮಾತ್ರ ವು ಕೆ ೧೯೩೨].

ಶಾಂತಿಸೂರಿಕೃತ [೧೨ ನೇಯ ಶತಮಾನ] ಧರ್ಮರತ್ನಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೧೮೧ ಗಾಹೆಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸೌಮ್ಯತೆ, ಪಾಪಭೀರುತ್ವ ಮೊದಲಾದ ೨೧ ಆವಶ್ಯಕ ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾವಶ್ರಾವಕದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಶೀಲಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಸಹ ಇದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ವೃತ್ತಿಯೂ ಇದೆ.

ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಹೆಗಳಿಂದ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಎರಡನೇ ಗ್ರಂಥವು ವಸುನಂದಿಕೃತ ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ (ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ ವೂ). ಇದರಲ್ಲಿ ೫೪೬ ಗಾಹೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಶ್ರಾವಕರ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥಾತ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ತೃವು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕನುಸಾರ ಅವನ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯು ಕುಂದಕುಂದಾಮ್ನಾಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾದ ಶ್ರೀನಂದಿ, ನಯನಂದಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಸುನಂದಿ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದ್ದುದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. " ತಾನು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಆದರಭಾವದಿಂದ ಭವ್ಯರಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದೆನು " – ಎಂದೂ ಸಹ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಅವನು 'ವಿಪುಲಾಚಲ

ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಭೂತಿಯು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದನೆ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ ಕೇಳಿರಿ' – ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ದ್ವಾದಶಾಂಗದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಶ್ರುತಾಂಗವಾದ "ಉಪಾಸಕದಶಾ" ಎಂಬದರಲ್ಲಿ ನವಗಿ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಶ್ರಾವಕರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಭೇದವಿಷ್ಟೇ ; ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಆನಂದ ಶ್ರಾವಕನ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ ; ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೬೫ ರಿಂದ ೩೦೧ ರ ವರೆಗಿನ ಹಾಗೂ ಇದರ ಮೊದಲಿನ ಕೆಲವೊಂದು ಗಾಹೆಗಳು ಶ್ರಾವಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇವೆ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯಕೃತ ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಹುಡದಲ್ಲಿ (ಗಾಹೆ ೨೨) ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಯು ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುಪ್ರೇಕ್ಷಾದ ೩೦೫ ರಿಂದ ೩೯೦ ರ ವರೆಗಿನ ೮೬ ಗಾಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ವಿಧಾನವನ್ನೂ ವಸುನಂದಿಯು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ರಾತ್ರಿಭೋಜನ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮೊದಲನೆಯದಾದ ದರ್ಶನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆರನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಿನಾ – ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಕಾಲವು ನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನೇಕ ಗಾಹೆಗಳು ದೇವಸೇನಕೃತ ಭಾವಸಂಗ್ರಹದ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಇದರ ರಚನಾಕಾಲವು ವಿಸಂ. ೯೯೦ ರ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೩೩) ಪೂರ್ವದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಶಾಧರ ಕೃತ ಸಾಗಾರ – ಧರ್ಮಾಮೃತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ವಸುನಂದಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲದ ಉತ್ತರಾವಧಿಯು ವಿಸಂ. ೧೨೯೬ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೯) ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ – ಬಹುತರ ೧೧ – ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ – ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ 'ಸಾವಯಧಮ್ಮದೋಹಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೨೪ ಗಾಹೆಗಳಿಂದ ಶ್ರಾವಕರ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನೂ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕುಂದಕುಂದರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶವ್ರತವು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿರದೆ ಸಲ್ಲೇಖನೆಯು ಸಮ್ಮಿಲಿತವಾಗಿದೆ. ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳು ದುರ್ಲಕ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ಕುಸಂಗತಿ ಅನ್ಯಾಯ, ಹಚ್ಚ – ಚುಚ್ಚುವಿಕೆ, ಅಸತ್ಯವ್ಯವಹಾರ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶೈಲಿಯು ಬಹು ಸರಳ ಸುಂದರ, ಕಾವ್ಯ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಬಹುತರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಾಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ

ಸುಂದರನಿಗೆ ಮನೋಹರನಿಗೆ ಆದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಿನ್ನ ವಾದಗಳು ಇವೆ. ಪ್ರಕಟವಾದ ಗ್ರಂಥದ (ಕಾರಂಜಾ ೧೯೩೭) ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯೆ ಅವರು ಇದರ ಕರ್ತೃವು ದೇವಸೇನನೆಂದೂ ಅವನ ಕಾಲವು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನವೆಂದೂ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಯೋಗೀಂದ್ರ ಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ – ಲಕ್ಷ್ಮೀಚಂದ್ರ ಕೃತ, ಶ್ರುತಸಾಗರ ಕೃತ ಷಟ್‌ಪಾಹುಡ ಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ – ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ದೋಹಾಗಳು ಉದ್ಧೃತವಾದದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಚಂದ್ರ ಕೃತವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಚಂದ್ರನಾದರೆ ಆದಲ್ಲಿ ಅದು ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಕೃತ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಹಾಗೂ ದೇವಸೇನ ಕೃತ ಭಾವಸಂಗ್ರಹಗಳ ಪ್ರಭಾವವು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಯಪುರದ ಪಾಟೋದಿ ಜೈನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ವಿಸಂ.೧೫೫೫ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೮) ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದೆ. ಅದರ ಪುಷ್ಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ಇತಿ ಉಪಾಸಕಾಚಾರ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಚಂದ್ರ ವಿರಚಿತ ದೋಹಕ – ಸೂತ್ರಾಣಿ ಸಮಾಪ್ತಾನಿ" ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ – ಸಂಸ್ಕೃತ:–

ರತ್ನಕರಂಡ – ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ – ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರ ೧೫೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಣುವ್ರತ, ಮೂರು ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ತದನಂತರ ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಂದಕುಂದರ ನಿರ್ದೇಶಕ್ಕನುಸಾರ (ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಹುಡ ಗಾಥೆ ೨೫ – ೨೬) ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನೂ ಕೂಡ ಶ್ರಾವಕ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಶ್ರಾವಕ ಪದಗಳ – ಪ್ರತಿಮೆಗಳ – ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮದ ಪ್ರರೂಪಣ – ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಟೀಕಾಕಾರನಾದ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರನು ಸಮಂತಭದ್ರ ಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದೇ ಆಧಾರದಿಂದ ಇದನ್ನು ಸ್ವಾಮೀ ಸಮಂತಭದ್ರ ಕೃತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವನು ಆಪ್ತಮೀಮಾಂಸಾದಿ, ಗ್ರಂಥಗಳ

ರಚಿಸಿರುವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಪ್ತ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸಮ್ಮತ ಆಪ್ತನ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಭಿನ್ನತೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಾದಿರಾಜ ಸೂರಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಚರಿತ್ರೆಯ ಉತ್ಥಾನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಚನೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದ್ಧನಿದ ಭಿನ್ನವಾದ 'ಯೋಗೀಂದ್ರ' ನದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಾವ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉಪಾಂತ್ಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ವಿತಕಲಂಕ', 'ವಿದ್ಯಾ' ಮತ್ತು 'ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ' ಶಬ್ದಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಕಲಂಕಕೃತ ರಾಜವಾರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾನಂದಿ ಕೃತ ಶ್ಲೋಕವಾರ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಕೃತ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಈ ಮೂರು ಟೀಕೆಗಳು ಗ್ರಂಥಕಾರನಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಿದ್ದವೆಂದೂ ಅವನು ಉಪಕೃತನೂ ಇದ್ದನೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿದ್ಯಾನಂದಿ ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಕಾಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತು – ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ – ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

ಸೋಮದೇವ ಕೃತ ಯಶಸ್ತಿಲಕ ಚಂಪೂವಿನ ಐದರಿಂದ ಎಂಟನೆಯ ಆಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರದ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದರ ಏಳನೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಆಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕರ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರೌಢಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಶಕ ಸಂ. ೮೮೧ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೫೯)ರಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು.

ಅಮಿತಗತಿ ಕೃತ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರವು ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಭೇದ, ಸಪ್ತತತ್ವ, ಅಷ್ಟ ಮೂಲಗುಣ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅತಿಚಾರ, ಸಾಮಾಯಿಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಆವಶ್ಯಕ, ದಾನ, ಪೂಜಾ, ಮತ್ತು ಉಪವಾಸ ಹಾಗೂ ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆಗಳ ಸುವಿಸ್ತೃತ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ೧೧೪ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯ, ಧ್ಯೇಯ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಫಲ ಇವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಅಮಿತಗತಿಯು ತನ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ರಚನಾ ಕಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನೂ

ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿ.ಸಂ. ೧೦೫೦ ರಿಂದ ೧೦೭೩ ರ ವರೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನಾ ಕಾಲವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೦೦ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಶಾಧರಕೃತ ಸಾಗಾರಧರ್ಮಾಮೃತವು ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣನೆಯು ಅನ್ಯ ಮೂಲ ಗುಣಗಳು, ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ವರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತಗಳಲ್ಲದೆ ಶ್ರಾವಕರ ದಿನಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಸಹ ತೋರಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೧೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಮರಣದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ರಚನಾಶೈಲಿಯು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಟೀಕೆಯು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಇದರ ಸಮಾಪ್ತಿಯ ಸಮಯವು ವಿ.ಸಂ.೧೨೯೬ ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೯ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. (ಪ್ರಕಾಶನ ಮುಂಬಯಿ ೧೯೧೫)

ಗುಣಭೂಷಣ ಕೃತ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವು ಭವ್ಯ – ಜನ ವಲ್ಲಭ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೬೯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಇದರ ರಚನಾ ಕಾಲವು ನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ರತ್ನಕರಂಡ, ವಸುನಂದಿ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಭಾವವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ೧೪ ನೆಯ ೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗ್ರಂಥವು ಇದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಕಬರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಲ್ಲನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಲಾಟೀ ಸಂಹಿತಾ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿದೆ.